

KİTAP TANITIMI

AKTÖRLÜK SANATI

Duygum Naz KALLECİ *

Stella Adler (2009), Aktörlük Sanatı (Özgün Adı: The Art of Acting), Çev. Nazım Uğur Özüaydın
İstanbul: Mitos-Boyut Tiyatro Yayınları

Oyunculuk , insanlığın var olduğu günden bugüne içgüdüsel olarak yapılır. İlk ortaya çıkışı Antik Yunan zamanına uzanmaktadır. Önce sözsüz oyunlar ile başlar, sonraları komedy ve tragedya olarak ayrılır. Oyuncular kendilerine verilen rolleri hikaye çerçevesinde canlandırmaya çalışır. Sahnede seyirciye karşı oynan tiyatro oyunları sayesinde oyunculuk geçmişten günümüze kadar gelmiştir.

19. yüzyılda Rus oyuncu ve yönetmen Konstantin Stanislavski oyunculuk üzerine oluşan tüm kalıpları yıkmak için çalışmalara başlar. Standartlaşan oyunculuk bakış açısı yerine farklı bir soluk getirmeyi hedeflemiştir. Ona göre oyuncu rolüne önce içinde inanmalı, sonra da onu tüm bedeninde hissetmelidir. Oyuncunun belleğinde olan duyguları kullanarak daha inandırıcı olabileceğini savunmuştur. Eğer ki acı duyulması gereken bir sahneyi canlandırması gerekiyorsa oyuncu, belleğindeki acı duygusundan faydalanabilir. İnanılmadığı ve hissedilmediği zaman hiçbir duygunun seyirciye geçmediğine inan Stanislavski, her oyuncunun duygularını kontrol edebileceğini savunmuştur.

Oynanacak her rol çevremizde veya içimizde bulunmaktadır. Oynayabilmesi için her zaman oyuncunun o duygu veya olayı yaşaması gerekmez. Çevresinden yaptığı gözlemler oyuncuya her zaman en önemli yol gösterici olacaktır.

Stanislavski oyunculuğa olan yaklaşımı ve methodları ile yarattığı akımda yolu en iyi öğrencilerinden biri olacak olan Stella Adler ile kesişir. Stella Adler, Stanislavski'den ders alan tek Amerikalı oyuncudur. Stanislavski'nin methodu ve yaklaşımından etkilenen Adler, günümüzde herkesin tanıdığı dünyaca ünlü birçok oyuncunun da yol göstericisi olmuştur.

Duygulardan ziyade hayal gücünü esas alan Adler, Stanislavski methodunun dünyaya yayılmasında önemli rol oynamaktadır. Stella Adler verdiği oyunculuk eğitimlerini kurduğu Stella Adler Studio okulu ile daha geniş kitlelere ulaşarak, duygusal mekaniğin doğasını nasıl keşfedebileceğini göstermeyi amaçlamıştır. Bunun yanı sıra Aktörlük Sanatı isimli kitabı yazarak tüm bilgi ve tecrübelerini sonraki nesillere aktarmayı istemiştir.

Aktörlük Sanatı kitabında tiyatroya, sinemaya, oyunculuğa, oyunculara olan bakış açısından detaylıca bahseden Adler, öğrendiği tüm bilgi ve tecrübelerini okuyucu ile cömertçe paylaşıyor. Adler kitapta okuyucusu ile sınıfta ders işler gibi iletişim kurmaktadır. Okuyuculara sınıfın, sahnenin bir parçası olduklarını hissettirmektedir. Adler kitapta temelden adım adım bir oyuncunun olası her durumunu ve aşamasını ele alarak ders işlemiştir. Net, anlaşılır ve akıcı bir dile sahiptir.

Teknik terimlerden bahsederken bile oyunculuk hakkında hiç bilgisi olmayan okuyucuların kafasını karıştırmayacak şekilde açıklayıcı ve yalın bir anlatım tercih etmiştir. Her yeni kavramda açıklamalara yer vererek okuyucuyu yormamaktadır. Kitabın girişinde Stella Adler'in en iyi öğrencilerinden Marlon Brando'nun önsözüne yer verilmektedir. Marlon Brando, oyunculuğa Stella Adler sayesinde başlamış ve onun öğretmenliğinde zirveye kadar çıkarak tüm dünyanın hayranlıkla izlediği bir aktör haline dönüşmüştür. Aynı zamanda Robert De Niro, Warren Beatty, Benicio Del Toro, Merly Streep gibi oyuncuların da eğitmenliğini yapmıştır Adler.

Kitap toplamda yirmi iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişilerin alacakları eğitim, okuyacakları her bilgi ile alakalı beklenti yönetimi yapılmaktadır. Kişilerin bir birey olarak önemli olduğundan ve her şeyin kendi ellerinde olduğundan bahsetmektedir. Öğrencilerinden dış dünyayı tamamen kapının dışında bırakmalarını ve tümüyle eğitime adapte olmalarını istemektedir yazar. Bu şekilde daha verimli bir şekilde amaca hizmet edebileceklerini vurgulamaktadır. Kısaca oyunculuğun ortaya çıkışından günümüze olan akıştan bahsetmektedir. Birinci bölümde en çok oyuncunun kendine inancı olması gerektiği, sağlam, özgün, cesur olması gerektiğinden bahsetmekte, aynı zamanda bir sporcu gibi sağlığına dikkat etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

İkinci bölümde anlam ve değerler üzerinden ilerlemiştir. Sanat ve tiyatro tarihinden de yer yer alıntılar yaparak örneklendirmelere yer vermiştir. Oyunculuğu genel bir bakış açısı ile ele alarak okuyucuya sonraki bölümler için temel oluşturmaktadır. Yazarların fikirleri, sözcüklerin öneminden, oyuncuların onları nasıl anlamlandırabileceğinden bahsetmiştir. Kitabın bu bölümünde sınıftaki öğrenciler ile olan diyaloglarda yer vermeye başlanmıştır. Bu diyaloglarda Adler öğrencilerine başarısız olmaktan korkmamaları üzerine onları yüreklendirmektedir.

Üçüncü bölümde her eylemin bir amacı olması gerektiğine, bu amaçları düşünürken bellekten ve hayal gücünden faydalanabileceğine değinmiştir. Adler'e göre oyuncu yaşamın her anında gözlemde olmalı, görme anını bizzat tecrübe edebilmeli. Dördüncü bölümde "oyuncu güçlü olmalı" teması üzerinde durulmuştur. Oyunculuk yapmak isteyen her birey oynayacağı karakterin özünü yakalamalı ve seyirciye oyunun ana fikrini sunabilmelidir. Kitabın bu bölümünde altı çizilmesi gereken en önemli yer "Yaşam sizi gerçekle besler.

Oyunlar sizi hayallerle besler. Bir şeyi be-timlediğinizde o sizin içinizde yaşam bulmuş olmalı. Sizi sanatçı yapan olgu, onu nakletmekle, inançla ve hayal gücü ile sunmak arasındaki farktır." cümlelerinin geçtiği kısımdır.

Beşinci bölümde hayal gücünün öneminden bahsedilmektedir. Hayal gücü egzersizlerle geliştirebilir, daha iyi bir seviyeye taşıyabilirsiniz. Oyuncular izleyiciye yaşamı vermelidir. İzleyici de kendini bu yaşamın içinde hissedebilmelidir. Bu noktada Adler kitabında oyuncu ve oyuncu adaylarına yaptıkları işte ayrıntılı bir çalışma ile gözlem yapmaları gerektiğini öğütlemektedir. Sanattaki gerçeklik koşullardaki gerçekliktir.

Altıncı bölümde oynanan rolü bütünü ile hissetmekten ve oyuncunun oyun alanını kendi dünyası haline dönüştürmesinin avantajına değinmiştir. Rol yapmaktan ziyade oynanan karakteri bir kıyafet gibi üstüne giymek oyuncuyu oyun dünyasının bir parçası haline dönüştürür.

Yedinci bölümde "kas belleği" ile beden kontrolünün nasıl yapılabileceğine vurgu yapılmaktadır. Normal şartlar altında bedeninizin davranışlarını bilerseniz oyuna göre yönlendirilmeniz de o kadar kolay olur. Bir karakteri oluşturan yaptıklarıdır. Hissetmek yapmaktan doğar. Oyuncu sahnede yeteneğini özgür bırakabilmeyi öğrenmelidir.

Sekiz, dokuz ve onuncu bölümlerde eylemlerin öğrenilmesi hakkında ders vermektedir. Eylemleri yapılabilir hale getirmek ve eylem dağarcığını oluşturmak karakter çalışmasında önemli bir yer kaplar. Her şeyin temeli eylemdir. Tüm gerçeklikleri içinde barındıran her eylem provasız gerçekleştirilemez. Kitabın bu bölümlerinde Stella Adler oyuncularına örnekler vermenin yanı sıra anlattıklarını verdiği egzersizler ile pekiştirmelerini de ister. Ödev mantığı ile ilerleyerek bir sonraki derse öğrencilerini hazırlar. Oyunculara derslere ancak hazırlıklı gelirlerse ilerleme kaydedebilirler. On birinci bölümde gerekçelendirme kavramı üzerinde durulmuştur. Anlık ve içsel gerekçelendirmeler kişinin içindedir. Yetenek, gerekçelendirmeleri ne kadar iyi seçtiğinize bağlıdır. Adler'e göre oynayarak kat edilecek ilerleme, yaşayarak kat edilecek ilerlemeden fazladır. Duyguları fizikselleştirme ya da gerekçelendirme ne kadar ayrıntılı olursa oyuncu o kadar başarılı olacaktır. Kitabın bu kısmında kim olduğumuz yerine ne yaptığımızın sahnede ve hayatta daha önemli olduğuna değinilmiştir.

On ikinci ve on üçüncü bölümlerde eylem kavramını daha da irdeleyerek eylemlerin karmaşılaştırılmasından ve eylemlere bütünlük katmaktan söz etmiştir. Her oyuncu eylemlerde ustalaşmalı ve bunu kendi başına yapabilmelidir. Sahnede mekanı oynayabilmek ve karakterinin kim olduğunu tam anlamı ile benimsemek önemli rol oynar. Oyuncu, yaptığı her eylemi kendine özgü hale dönüştürebilmelidir. Duygular da her eylemin ardından gelir. Bu bölümde değinilen önemli noktalardan biri de oyunculuğun yaratıcı ve müşfik bir tutumu gerektirdiğidir.

On dördüncü bölümün konusu metni anlamak üzerine yoğunlaşmaktadır. Oyunculuk metin de değil bireyin kendi içindedir. Oyuncu her metin için kelimelerin sırrını açığa çıkarmalıdır. Bu metindeki fikri anlamayı kolaylaştıracaktır. "Tiyatronun paradoksu şudur: Yaptığınız şeyi ne kadar seyirci için yaparsanız, seyirci onu o kadar az isteyecektir." sözü kitabın alıntı yapılması gereken en önemli bölümüdür.

On beşinci bölüm bir oyuncunun karakter yaratırken karakter ile ilgili nasıl analiz yapılması gerektiğine değinmektedir. Karakterlerin amaçları, asıl eylemleri, eylemleri ve kişilik özelliklerinden bahsedilmektedir. Oyuncu her daim rolü için hazırlıklı olmalıdır.

On altıncı ve on yedinci bölümlerde rolü giydirme ve karakterin ritmini öğrenmek üzerine ilerlemektedir. Rolü giydirme noktasında Adler, kişilerin giydikleri şeyin karakteri olduğunu ve tüm iç dünyalarını etkilediğini söyler. Adler sadece oyunculuk üzerine değil, hayat üzerine de tavsiyelerde bulunmakta, oyunculuk ve hayat arasında kuvvetli bir bağ kurmaktadır. "Verici olmayı öğrenmedikçe yaşamın da oyunculuğun da sıkıcı ve kasvetli olduğu fikrini aklınızdan çıkarmamalısınız. Bunlar, sadece belirli bir karakteri oynamayı öğrenmekle ilgili şeyler değildir. Dünyanın kendisiyle ilgilidir." kısmı bu bölümde oyunculuk ve hayat üzerine kurduğu bağa örnek olarak verilebilir.

On sekizinci bölümde Stella Adler oyuncuların birer aristokrat olduğunu savunmaktadır. Oyuncularına yaşamdan daha büyük fikirlere layık olduğunuzu hissedin, aklınızın asaletinin sahip olduğunuz gücün farkında olun öğüdünü vermektedir. Oyuncular aklın aristokratlarıdır.

On dokuzuncu bölümde ise kostümü gerçek hale getirme yani oyuncunun rolü ile bir bütün olmasını vurgular. Oyuncunun bu noktada kendine güvenmesini ve utanmadan özgün olabildiğini savunmaktadır. Aynı zamanda bu bölümde Duygudan ziyade kontrolün daha teatral ve ilgi çekici olduğuna değinir. Yirminci bölüm Adler'in oyuncularını yüreklendirerek birer savaşçı olduklarını anlattığı kısımdır. Öğrencilerinin güçlü, cesur, gelişime açık, kaliteli birer oyuncu olmaları gerektiği ve bunun için askeri bir disiplin ile çalışmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Adler'e göre oyuncular yazarların fikirlerini ve altında yatan anlamlarını anlamalıdır ki gerçekten inanarak savunabilsinler sahnede.

Sekiz, dokuz ve onuncu bölümlerde eylemlerin öğrenilmesi hakkında ders vermektedir. Eylemleri yapılabilir hale getirmek ve eylem dağarcığını oluşturmak karakter çalışmasında önemli bir yer kaplar. Her şeyin temeli eylemdir. Tüm gerçeklikleri içinde barındıran her eylem provasız gerçekleştirilemez. Kitabın bu bölümlerinde Stella Adler oyuncularına örnekler vermenin yanı sıra anlattıklarını verdiği egzersizler ile pekiştirmelerini de ister. Ödev mantığı ile ilerleyerek bir sonraki derse öğrencilerini hazırlar. Oyuncularda derslere ancak hazırlıklı gelirlerse ilerleme kaydedebilirler. On birinci bölümde gerekçelendirme kavramı üzerinde durulmuştur. Anlık ve içsel gerekçelendirmeler kişinin içindedir. Yetenek, gerekçelendirmeleri ne kadar iyi seçtiğinize bağlıdır. Adler'e göre oynayarak kat edilecek ilerleme, yaşayarak kat edilecek ilerlemeden fazladır. Duyguları fizikselleştirme ya da gerekçelendirme ne kadar ayrıntılı olursa oyuncu o kadar başarılı olacaktır. Kitabın bu kısmında kim olduğumuz yerine ne yaptığımızın sahnede ve hayatta daha önemli olduğuna değinilmiştir.

On ikinci ve on üçüncü bölümlerde eylem kavramını daha da irdeleyerek eylemlerin karmaşılaştırılmasından ve eylemlere bütünlük katmaktan söz etmiştir. Her oyuncu eylemlerde ustalaşmalı ve bunu kendi başına yapabilmelidir. Sahnede mekanı oynayabilmek ve karakterinin kim olduğunu tam anlamı ile benimsemek önemli rol oynar. Oyuncu, yaptığı her eylemi kendine özgü hale dönüştürebilmelidir. Duygular da her eylemin ardından gelir. Bu bölümde değinilen önemli noktalardan biri de oyunculuğun yaratıcı ve müşfik bir tutumu gerektirdiğidir.

On dördüncü bölümün konusu metni anlamak üzerine yoğunlaşmaktadır. Oyunculuk metin de değil bireyin kendi içindedir. Oyuncu her metin için kelimelerin sırrını açığa çıkarmalıdır. Bu metindeki fikri anlamayı kolaylaştıracaktır. "Tiyatronun paradoksu şudur: Yaptığınız şeyi ne kadar seyirci için yaparsanız, seyirci onu o kadar az isteyecektir." sözü kitabın alıntı yapılması gereken en önemli bölümüdür.

On beşinci bölüm bir oyuncunun karakter yaratırken karakter ile ilgili nasıl analiz yapılması gerektiğine değinmektedir. Karakterlerin amaçları, asıl eylemleri, eylemleri ve kişilik özelliklerinden bahsedilmektedir. Oyuncu her daim rolü için hazırlıklı olmalıdır.

On altıncı ve on yedinci bölümlerde rolü giydirme ve karakterin ritmini öğrenmek üzerine ilerlemektedir. Rolü giydirme noktasında Adler, kişilerin giydikleri şeyin karakteri olduğunu ve tüm iç dünyalarını etkilediğini söyler. Adler sadece oyunculuk üzerine değil, hayat üzerine de tavsiyelerde bulunmakta, oyunculuk ve hayat arasında kuvvetli bir bağ kurmaktadır. "Verici olmayı öğrenmedikçe yaşamın da oyunculuğun da sıkıcı ve kasvetli olduğu fikrini aklınızdan çıkarmamalısınız. Bunlar, sadece belirli bir karakteri oynamayı öğrenmekle ilgili şeyler değildir. Dünyanın kendisiyle ilgilidir." kısmı bu bölümde oyunculuk ve hayat üzerine kurduğu bağa örnek olarak verilebilir.

On sekizinci bölümde Stella Adler oyuncuların birer aristokrat olduğunu savunmaktadır. Oyuncularına yaşamdan daha büyük fikirlere layık olduğunuzu hissedin, aklınızın asaletinin sahip olduğunuz gücün farkında olun öğüdünü vermektedir. Oyuncular aklın aristokratlarıdır.

On dokuzuncu bölümde ise kostümü gerçek hale getirme yani oyuncunun rolü ile bir bütün olmasını vurgular. Oyuncunun bu noktada kendine güvenmesini ve utanmadan özgün olabildiğini savunmaktadır. Aynı zamanda bu bölümde Duygudan ziyade kontrolün daha teatral ve ilgi çekici olduğuna değinir. Yirminci bölüm Adler'in oyuncularını yüreklendirerek birer savaşçı olduklarını anlattığı kısımdır. Öğrencilerinin güçlü, cesur, gelişime açık, kaliteli birer oyuncu olmaları gerektiği ve bunun için askeri bir disiplin ile çalışmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Adler'e göre oyuncular yazarların fikirlerini ve altında yatan anlamlarını anlamalıdır ki gerçekten inanarak savunabilsinler sahnede.

Yirminci bölüm Adler'in oyuncularını yürek-
lendirerek birer savaşçı olduklarını anlattığı
kısmıdır. Öğrencilerinin güçlü, cesur, gelişime
açık, kaliteli birer oyuncu olmaları gerektiği
ve bunun için askeri bir disiplin ile çalışma-
ları gerektiğini vurgulamaktadır. Adler'e göre
oyuncular yazarların fikirlerini ve altında yatan
anlamalarını anlamalıdır ki gerçekten inanarak
savunabilsinler sahnede.

Yirmi birinci bölüm Stanislavski ve yeni
realist tiyatro. "İnsanların ruhlarıyla konuşmak
zorundaydım. Eğer onların ruhlarına ulaşmayı
başarabilirsem, bir yere varacaktım." Sta-
nislavski bu cümleleri bir oyunundan sonra
kurmuştur. Gelenekselci yapının kalıplarını
kırarak yeni bir akım başlatmayı hedefleyerek
ilerleyen Stanislavski realizmi savunmuştur.
Realizmin asıl amacı özel ve toplumsal
hayatın yalanlarını devirmek, onları yok et-
mektir. Bu noktada Adler, Stanislavski! nin
yarattığı akıma kendi bilgi birikimini ve yoru-
munu da katarak devam ettirmiştir. Adler bu
bölümde tutkusuz bir işin yapılamayacağına
da değinmiştir.

Yirmi ikinci bölümde ise öğrencilerine ve
okuyucularına son tavsiyelerini veren Adler,
yaşamdaki hiçbir şeye yabancı kalmamalarını
öğütlemektedir. Ona göre bir karakter oyna-
nırken oyuncu hangi yönlerinin ortak oldu-
ğunu bulmalıdır. Oynanılacak olan karakterin
sosyal sınıfını bilmek zorunda oyuncu. Çatış-
ma her oyunun temelinde vardır. Başarının
geçici bir amaç olduğunu her zaman tutku ve
disiplin ile çalışmak zorunda olunması gerek-
tiğini vurgulamaktadır. Adler için oyuncu bir
bedel öder ve bu bedel onun kalbidir. Kitap
oyunculuğu meslek olarak gören herkes için
başucu kitabı niteliğindedir. Kitabın sonunda
kullanılan bütün kaynakçalar yer almaktadır.